

PREPORUKA BROJ 164.

O ZAŠTITI NA RADU I RADNOJ SREDINI, 1981.

Generalna konferencija Međunarodne organizacije rada,

Koju je u Ženevi sazvaio Administrativni savjet Međunarodnog biroa rada i koja se sastala na 67. zasjedanju 03. juna 1981. godine,

Pošto je odlučila da usvoji određene prijedloge o zaštiti na radu i radnoj sredini, što je šesta tačka dnevnog reda zasjedanja, i

Pošto je odlučila da ovi prijedlozi imaju oblik preporuke kojom se dopunjava Konvencija o zaštiti na radu, 1981.,

Usvaja 22. juna 1981. godine sljedeću preporuku pod nazivom Preporuka o zaštiti na radu, 1981.

I. OBLAST PRIMJENE I DEFINICIJE

1. (1) U najvećoj mogućoj mjeri, odredbe Konvencije o zaštiti na radu, 1981. (u daljem tekstu: Konvencija) i ove preporuke treba primjenjivati na sve grane privredne aktivnosti i na sve kategorije radnika.

(2) Treba predvidjeti mjere koje su potrebne i izvodljive da se licima samostalnih zanimanja obezbijedi analogna zaštita koja je predviđena u Konvenciji i ovoj preporuci.

2. Za svrhe ove preporuke:

a) izraz "grana privredne djelatnosti" obuhvata sve grane u kojima su radnici zaposleni, uključujući i javne službe;

b) izraz "radnici" obuhvata sva zaposlena lica, uključujući i državne službenike;

c) izraz "radno mjesto" obuhvata sva mjesta na kojima je potrebno da radnici budu ili da dođu do njih zbog svog posla, a koja su pod direktnom ili indirektnom kontrolom poslodavca;

d) izraz "propisi" obuhvata sve odredbe kojima su nadležni organ, odnosno organi dali snagu zakona;

e) izraz "zdravlje", u odnosu na rad, ukazuje ne samo na odsustvo bolesti, odnosno slabosti nego i na fizičke i mentalne elemente koji utiču na zdravlje, a koji su direktno povezani sa higijensko-tehničkom zaštitom na radu.

II. TEHNIČKA OBLAST AKCIJE

3. Zavisno od potreba različitih grana privredne aktivnosti i različitih vrsta poslova i vodeći računa o principu da se prioritet daje otklanjanju opasnosti na njihovom izvoru, treba preduzeti mjere shodno politici iz člana 4. ove konvencije, naročito u sljedećim oblastima:

a) projektovanje, izbor terena, strukturalne karakteristike, instalisanje, održavanje, opravka i izmjena u vezi s radnim mjestima i pristupom radnim mjestima, kao i mogućnosti za izlazak s radnih mjesta;

b) osvijetljavanje, ventilacija, red i čistoća radnih mjesta;

c) temperatura, vlažnost i protok vazduha na radnim mjestima;

d) projektovanje, konstruisanje, korištenje, održavanje, testiranje i kontrola mašina i opreme koji mogu da predstavljaju opasnost i, ukoliko to odgovara, njihovo odobravanje i transfer;

e) sprječavanje štetnog fizičkog, odnosno mentalnog napora zbog uslova rada;

f) rukovanje, slaganje i uskladištenje tovara i materijala, ručno ili mehanički;

g) upotreba struje;

h) proizvodnja, pakovanje, etiketiranje, prevoz, uskladištenje i upotreba opasnih supstanci i agenasa, otklanjanje njihovih otpadnih materijala i ostataka i, zavisno od slučaja, njihovo

zamjenjivanje drugim supstancama, odnosno agensima koji nisu opasni, odnosno koji su manje opasni:

- i) zaštita od zračenja;
- j) sprječavanje i kontrola profesionalnih opasnosti od buke i vibracije, kao i zaštita od njih;
- k) kontrola atmosfere i ostalih ambijentnih faktora radnog mjesta;
- l) sprječavanje i kontrola opasnosti od visokog i niskog barometarskog pritiska;
- m) sprječavanje požara i eksplozija i mjera koje treba preduzeti u slučaju požara, odnosno eksplozije;
- n) projektovanje, proizvodnja, snabdjevanje, upotreba, održavanje i testiranje lične zaštitne opreme i zaštitne odjeće;
- o) sanitarne instalacije, uređaji za pranje, pogodnosti za promjenu i ostavljanje odjeće, snabdjevanje pijaćom vodom, kao i sve druge opće pogodnosti povezane sa bezbjednošću i zdravljem radnika na radu;
- p) pružanje prve pomoći;
- r) donošenje planova akcije u slučaju nužde;
- s) kontrola zdravlja radnika.

III. AKCIJE NA NACIONALNOM PLANU

4. Da bi se sprovela u djelo politika iz člana 4. Konvencije i vodeći računa o tehničkim oblastima akcija pobrojanih u tački 3. ove preporuke, nadležni organ, odnosno organi u svakoj zemlji treba:

- a) da izdaju ili usvajaju propise, kodekse prakse ili druge pogodne odredbe o zaštiti na radu u radnoj sredini, vodeći računa o vezama koje postoje između bezbjednosti i zdravlja, s jedne strane, i radnog vremena i pauza za odmor, s druge strane;
- b) da s vremena na vrijeme vrše reviziju zakonskih propisa o zaštiti na radu i radnoj sredini i odredaba izdatih ili usvojenih shodno klauzuli a) ove tačke u skladu sa iskustvima i napretkom nauke i tehnologije;
- c) da preduzimaju, odnosno podstiču proučavanje i istraživanja radi uočavanja opasnosti i iznalaženja sredstava za njihovo otklanjanje;
- d) da na odgovarajući način pružaju informacije i savjete poslodavcima i radnicima i da podstiču, odnosno olakšavaju saradnju među njima i njihovim organizacijama s ciljem da se otklone opasnosti, odnosno da se svedu na najmanju moguću mjeru; gdje to odgovara, za radnike migrante treba obezbijediti specijalne programe obuke na njihovom maternjem jeziku;
- e) da predviđaju specifične mjere za sprječavanje katastrofe i da koordiniraju i čine jeinstvene mjere koje se preduzimaju na različitim nivoima, naročito u industrijskim zonama u kojima se nalaze preduzeća sa visokim stepenom rizika za radnike i okolno stanovništvo;
- f) da obezbijede dobre veze sa Međunarodnim sistemom upozorenja u pogledu zaštite na radu koji je ustanovljen u okviru Međunarodne organizacije rada;
- g) da predvide odgovarajuće mjere za hendikepirane radnike.

5. Sistem inspekcije predviđen u stavu 1. član 9. Konvencije treba da se orjentiše odredbama Konvencije o inspekciji rada, 1947. i Konvencije o inspekciji rada (poljopriveda), 1969., ne prejudicirajući obaveze koje članice koje su ratifikovale ove instrumente imaju na osnovu njih.

6. Prema potrebi, nadležni organ, odnosno organi treba, u konsultaciji sa zainteresovanim predstavničkim organizacijama poslodavaca i radnika, da podstiču mjere koje se odnose na uslove rada a koje su saglasne politici iz člana 4. Konvencije.

7. Glavna svrha aranžmana iz člana 15. Konvencije treba da bude:

- a) da se ispune uslovi iz članova 4. i 7. Konvencije;

b) da se koordinira ispunjavanje zadataka koji su dati nadležnom organu, odnosno nadležnim organima u skladu s članom 11. Konvencije i tačkom 4. ove preporuke;

c) da se koordiniraju aktivnosti u oblasti zaštite na radu i radne sredine koje na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom planu obavljaju javni organi vlasti, poslodavci i njihove organizacije, radnici i njihove organizacije i predstavnici i ostala zainteresovana lica, odnosno tijela;

d) da se podstiče razmjena gledišta, informacija i iskustava na nacionalnom nivou, na nivou industrije, odnosno grane privredne djelatnosti.

8. Treba da postoji tijesna saradnja između javnih organa vlasti i predstavničkih organizacija poslodavaca i radnika, kao i ostalih tijela zainteresovanih za formulisanje i primjenu politike iz člana 4. Konvencije.

9. Revizija iz člana 9. Konvencije treba posebno da obuhvati situaciju najosjetljivijih radnika, na primjer, hendikepiranih.

IV. MJERE NA NIVOU PREDUZEĆA

10. U obaveze koje imaju poslodavci u pogledu postizanja cilja iznijetog u članu 16. Konvencije mogle bi da se zavisno od različitih grana privredne djelatnosti i različitih vrsta posla, uključe u sljedeće:

a) da se obezbjede i održavaju radna mjesta, mašine i oprema i koriste metodi rada koji su bezbjedni i bez opasnosti po zdravlje, koliko je to moguće;

b) da se daju potrebna uputstva i obezbjedi obuka, vodeći računa o zadacima i sposobnostima različitih kategorija radnika;

c) da se obezbjedi adekvatna kontrola rada i da se u praksi primjene i upotrijebe mjere zaštite na radu;

d) da se uspostave organizacioni oblici za zaštitu na radu i zaštitu radne sredine, prilagođeni veličini preduzeća i karakteru njegove djelatnosti;

e) da se obezbjede, bez ikakvih troškova radnika, lična zaštitna oprema i zaštitna odjeća kad su one s razlogom potrebne, ako se opasnosti ne mogu na drugi način spriječiti, odnosno kontrolisati;

f) da se obezbjedi da organizacija rada, naročito u pogledu radnog vremena i odmora ne utiče štetno na zaštitu na radu;

g) da se preduzmu sve razumne i sprovodljive mjere radi otklanjanja pretjeranog fizičkog i mentalnog zamora;

h) da se preduzme proučavanje i istraživanje ili da se na neki drugi način ide u korak sa naučnim i tehničkim znanjima potrebnim za ispunjavanje onoga što je predviđeno u prethodnim klauzulama.

11. Kad god dva ili više preduzeća istovremeno obavljaju radove na jednom mjestu rada, ona treba da saraduju u primjeni odredaba o zaštiti na radu i radnoj sredini, ne prejudicirajući obavezu svakog preduzeća u pogledu zdravlja i bezbjednosti svojih radnika. U odgovarajućim slučajevima, nadležni organ, odnosno organi treba da propišu opće postupke za ovu saradnju.

12. (1) Mjere preduzete da se olakša saradnja iz člana 20. Konvencije treba da obuhvate, gdje je to ispravno i potrebno, naimenovanje, u skladu sa nacionalnom praksom, radničkim delegatima za zaštitu, radničkih komiteta za zaštitu na radu. U mješovitim komitetima za zaštitu na radu radnici treba da imaju najmanje jednak broj predstavnika kao i poslodavci.

(2) Radnički delegati za zaštitu, radnički komiteti za zaštitu na radu i mješoviti komiteti za zaštitu na radu ili, zavisno od slučaja, ostali radnički predstavnici treba:

a) da dobiju odgovarajuće informacije o zaštiti na radu, da im se omogući da prouče faktore koji štetno utiču na bezbjednost i zdravlje i da se postiču da predlažu mjere u ovoj oblasti;

- b) da budu konsultovani kad se predviđaju nove krupnije mjere zaštite na radu i prije nego što se sprovedu u djelo i da nastoje da pridobiju podršku radnika za te mjere;
- c) da budu konsultovani pri planiranju izmjena u procesu rada, odnosno organizaciji rada koje mogu da imaju implikacije po bezbjednost, odnosno zdravlje radnika;
- d) da budu zaštićeni od otpuštanja i ostalih mjera koje su po njih štetne dok obavljaju svoje funkcije u oblasti zaštite na radu, kao predstavnici radnika ili članovi komiteta za zaštitu na radu;
- e) da budu u stanju da daju doprinos procesu odlučivanja na nivou preduzeća u pogledu mjera zaštite na radu;
- f) da imaju slobodan pristup svim dijelovima radnog mjesta i da mogu da komuniciraju sa radnicima u vezi sa zaštitom na radu u toku radnog vremena na radnom mjestu;
- g) da slobodno kontaktiraju sa inspektorima rada;
- h) da su u stanju da doprinesu pregovorima u preduzeću o pitanjima zaštite na radu;
- i) da imaju jedan razuman vremenski period u toku plaćenog radnog vremena za obavljanje svojih zadataka u vezi sa zaštitom na radu i za obuku u vezi sa tim zadacima;
- j) da mogu da se obrate stručnjacima za savjet u vezi sa određenim problemima zaštite na radu.

13. Ako je potrebno, zavisno od djelatnosti preduzeća, i izvodljivo, zavisno od njegove veličine, treba predvidjeti:

- a) postojanje službi medicine rada za bezbjednost na radu u okviru preduzeća, zajedno sa drugim preduzećima, ili u aranžmanu sa nekim spoljnim tijelom;
- b) korištenje stručnjaka za davanje savjeta o određenim problemima zaštite na radu, odnosno nadzora nad primjenom mjera za njihovo rješavanje.

14. Poslodavci treba da budu obavezni, kad to karakter radova u njihovim preduzećima zahtjeva, da pismeno izlože svoje politiku i aranžmane u oblasti zaštite na radu, kao i razne obaveze koje se izvršavaju u okviru ovih aranžmana i da o tome upoznaju svakog radnika, jezikom ili medijumom lako razumljivom radniku.

15. (1) Poslodavci treba da budu obavezni da verifikuju norme zaštite na radu koje se primjenjuju, na primjer praćenjem stanja u radnoj sredini i da s vremena na vrijeme preduzimaju sistematske kontrole bezbjednosti.

(2) Poslodavci treba da budu obavezni da vode evidenciju o zaštiti na radu i radnoj sredini za koje nadležni organ, odnosno organi smatraju da su potrebne. Te evidencije bi mogle da uključe evidencije o svim nesrećama i povredama na radu koje se prijavljuju, a do kojih dođe u toku rada ili u vezi sa radom, evidencije o izdatim dozvolama i izuzećima na osnovu zakona, odnosno propisa u ovoj oblasti, kao i o svim uslovima kojima oni mogu podlijetati, uvjerenja o kontroli zdravlja radnika u preduzeću i podatke o izlaganju određenim supstancama i agensima.

16. Aranžmani predviđeni u članu 19. Konvencije treba da imaju za cilj da se obezbijedi da radnici:

- a) razumno vode računa o svojoj sopstvenoj bezbjednosti i bezbjednosti ostalih lica na koje može da utiče ono što oni rade ili njihovi propusti na radu;
- b) poštuju uputstva koja su im data za njihovu bezbjednost i zaštitu zdravlja, kao i bezbjednost ostalih radnika i postupke za zaštitu na radu;
- c) pravilno koriste zaštitne uređaje i zaštitnu opremu i ne dovode ih u neupotrebljivo stanje;
- d) odmah prijavljuju svom neposrednom pretpostavljenom svaku situaciju za koju imaju razloga da vjeruju da bi mogla da predstavlja opasnost, a koju sami ne mogu da isprave;
- e) prijavljuju svaku nesreću, odnosno povredu do koje dođe u toku rada ili u vezi sa radom.

17. Ne smije se preduzeti ni jedna mjera koja je štetna za radnika pozivajući se na činjenicu da se on, dobronamjerno, žalio na ono što je smatrao kršenjem zakonskih uslova, odnosno ozbiljnom neadekvatnošću mjera koje je preduzeo poslodavac u pogledu zaštite na radu i radne sredine.

V. ODNOS PREMA POSTOJEĆIM MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA I PREPORUKAMA

18. Ovom preporukom se ne revidira ni jedna međunarodna preporuka o radu.

19. (1) Pri donošenju i primjeni politike iz člana 4. Konvencije i ne prejudicirajući njihove obaveze po osnovu konvencija koje su ratifikovale, članice treba da se pozivaju na međunarodne konvencije i preporuke o radu pobrojane u Dodatku.

(2) Dodatak može da izmijeni Generalna konferencija Međunarodne organizacije rada, dvotrećinskom većinom, u vezi sa budućim usvajanjem, odnosno revizijom bilo koje konvencije ili preporuke iz oblasti zaštite na radu i radne sredine.

LISTA INSTRUMENTATA O BEZBJEDNOSTI I ZDRAVSTVENIM USLOVIMA NA RADNOM MJESTU I RADNOJ SREDINI KOJE JE USVOJILA KONFERENCIJA ILO OD 1919. GODINE

GODINA
KONVENCIJA
PREPORUKA

1921.

13. Bijelo olovo (Boja)

1929.

27. Označavanje težine (paketi koji se transportuju brodovima)

1937.

62. Odredbe o bezbjednosti (Zgrade)

53. Odredbe o bezbjednosti (Zgrade)

1946.

73. Medicinska ispitivanja (Pomorci)

77. Medicinska ispitivanja mladih ljudi (Industrija)

78. Medicinska ispitivanja mladih ljudi (Poslovi van industrije)

79. Medicinska ispitivanja mladih ljudi

1947.

81. Inspekcija rada

82. Inspekcija rada (Rudarstvo i transport)

1949.

92. Smještaj posada (revidirano)

1953.

97. Zaštita zdravlja radnika

1958.

105. Medicinska iskustva na brodovima

106. Medicinski savjeti na moru

1959.

113. Medicinska ispitivanja (ribari)

112. Zdravstvene službe na poslu

1960.

115. Zaštita od radijacije

114. Zaštita od radijacije

1963.

119. Čuvanje mašina

118. Čuvanje mašina

1964.

120. Higijena (trgovine i uredi)

121. Naknade u slučaju povrede na radu

1965.

124. Medicinsko ispitivanje mladih ljudi (rad pod zemljom)

1967.

127. Maksimalna težina

128. Maksimalna težina

1969.

129. Inspekcija rada (poljoprivreda)

130. Inspekcija rada (poljoprivreda)

1970.

133. Smještaj posade (dopunske odredbe)

134. Sprječavanje nesreće (Pomorci)

140. Smještaj posade (Klimatizacija)

141. Smještaj posade (Kontrola buke)

142. Sprječavanje nesreće (Pomorci)

1971.

136. Benzol

144. Benzol

1974.

139. Profesionalni rak

147. Profesionalni rak

1977.

148. Radna sredina (zagađivanje vazduha, buka i vibracije)

156. Radna sredina (zagađivanje vazduha, buka i vibracije)

1979.

152. Bezbjednost i zdravstveni uslovi na radnom mjestu (rad na dokovima)

160. Bezbjednost i zdravstveni uslovi na radnom mjestu (rad na dokovima)